

Мр Добрила Бегенишић
Београд, Народна библиотека Србије

УДК 026:061.2(4-12)“1971/2001”

ABDOS

(Радна заједница библиотека и документационих центара за истраживање
источне, средње и југоисточне Европе)*

Радна заједница библиотека и документационих центара за истраживање источне, средње и југоисточне Европе основана је 1971. године као неформално удружење директора немачких библиотека и институција, које су се бавиле истраживањем источне, средње и југоисточне Европе. Циљ њеног оснивања је био да се убрза размена информација међу институцијама које се баве сакупљањем, обрадом и давањем на коришћење литературе из источне Европе као и литературе о источној Европи. Заједница је најпре била ограничена само на простор Немачке, касније се проширила на источну Европу, затим и на друге европске земље, као и на Америку и Канаду.

Тачан датум рађања Заједнице био је 5. новембар 1971. године, када је директорка минхенског Института за истраживање југоисточне Европе (Südostinstitut), др Гертруд Кралерт (Gertrud Krallert) позвала на састанак директоре немачких библиотека и института који се баве истраживањем југоисточне Европе. Састанак је одржан 2. децембра 1971. године у поменутом институту у Минхену. Посебна пажња посвећена је извештајима позваних представника о њиховој сарадњи са библиотекама и институцијама у југоисточној Европи. Тај сусрет представља прво заседање Заједнице, а његови резултати су били интензивирање сарадње са земљама југоисточне Европе и ширење Заједнице на већи број институција. Договорено је да се уради попис свих библиотека у Немачкој које имају значајније фондове литературе о источној и југоисточној Европи (старе и текуће). Одговорност за то је преузео Герхард Тајх (Gerhard Teich). Исте године је на конференцији IFLA-е у Ливерпулу др Хорст Релинг (Horst Röhling), у разговору са енглеским колегом Грегори Волкером (Gregory Wolker), иницирао међународну сарадњу библиотекара којима су поверене славистичке збирке. Тиме је ABDOS интернационализован. Договорено је да се саветовања одржавају сваке године. Резултати овога договора су и реализовани. Уследила су даља саветовања. Друго, такође у Минхену 1973. године, на коме су учествовала 24 библиотекара, од чега четири из Аустрије. На овоме саветовању већ учествују библиотекари из институција изван Немачке. Централна тема била је „*Topographie der Osteuropa-, Südosteuropa- und DDR-Sammlungen in der Bundesrepublik Deutschland*“ („*Топографија збирки које су посвећене источној и југоисточној Европи и Демократској Републици Немачкој у Савезној Републици Немачкој*“). Пројекат се одвијао под руководством господина Тајха, а од овога саветовања пројекат се проширио и на Аустрију.

Треће саветовање одржано је 22. фебруара 1974. године у Хердеровом институту у Марбургу, где заједница добија назив **Arbeitsgemeinschaft der Ost- und Südosteuropa Bibliotheken und Sammlungen** (Радна заједница библиотека и збирки источне и југоисточне Европе). И на овоме саветовању су учествовала два аустријска представника. Поред већ поменуте *Топографије*, овај пут је Франц Гернер представио *Попис источноевропских библиографских скраћеница* и *Каталог публикација о источној Европи* и публикација из источне Европе, из Државне библиотеке у Берлину. Овде је такође договорено да се почне са издавањем иноформативног билтена који би излазио нередовно, а који би информисао о

стручним и персоналним променама у библиотекама и преносио све информације које су од значаја за библиотекаре који се баве славистичким збиркама.

Четврто саветовање је опет било скуп немачко-аустријских библиотекара. Одржано је 31. јануара 1975. године у Баварској државној библиотеци у Минхену, а на њему је учествовало 39 библиотекара из Немачке и два из Аустрије. Од тада Заједница носи назив **Arbeitsgemeinschaft der Ost-, Südosteuropa und DDR-Bibliotheken und Sammlungen** (Радна заједница библиотека и збирки источне и југоисточне Европе и библиотека из Демократске Републике Немачке). Централне теме овога саветовања биле су набавка публикација из источне Европе и проблеми до којих је у овоме периоду дошло у набавци публикација са ових подручја, због смањења буџета. На крају је усвојена резолуција којом је захтевано да се настави са финансирањем ових збирки. Та резолуција је упућена надлежним министарствима и одборима три велике партије.

На петом сусрету који је одржан 25. и 26. марта 1976. године у Келну Заједница дефинитивно добија назив **Arbeitsgemeinschaft der Bibliotheken und Dokumentationsstellen der Osteuropa-, Südosteuropa und DDR-Forschung in der Bundesrepublik Deutschland (ABDOS)** (Радна заједница библиотека и документационих центара за истраживање источне и југоисточне Европе и Демократске Републике Немачке у Савезној Републици Немачкој).

На шестом саветовању одржаном 1977. године, уместо др Гертруд Кралерт на чело ABDOS-а долази др Хорст Хмиелевски (Horst Chmielewski) директор библиотеке „Јохан Готфрид Келер“ Института у Марбургу.

Седмо саветовање је одржано у ХанOVERу 8. и 9. маја 1978. године. На њему су учествовала 34 библиотекара, од којих по један из Велике Британије, Данске и Аустрије, а централна тема је била немачко учење у изради **Европске библиографије о истраживању источне Европе** (Europäische Bibliographie zur Osteuropaforschung). Један део реферата са овога саветовања је умножен. Исто важи и за осмо саветовање, одржано 23. и 24. априла 1979. године у Институту за везе са иностранством у Штутгарту, на коме је учествовало 26 библиотекара из Немачке и један из Данске.

Девето саветовање ABDOS-а одржано је у оквиру 2. Светског конгреса посвећеног совјетским и источноевропским студијама, у периоду од 30. септембра до 4. октобра 1980. године у Гармиш-Партенкирхену. На чело ABDOS-а тада долази др Франц Гернер (Franz Görner), директор Сектора за југоисточну Европу у Државној библиотеци у Берлину. Од тада се ABDOS налази под покровитељством Државне библиотеке у Берлину. Господин Гернер је уз огроман уложени труд и велики утрошак времена, а уз могућности које је понудио Сектор за источну Европу из Државне библиотеке у Берлину, од ABDOS-а направио реномирано међународно удружење. Под руководством др Франца Гернера одржана су следећа саветовања:

- десето у Берлину 4. и 5. маја 1981. године,
- једанаесто 18. и 19. маја 1982. у Килу,
- дванаесто 10. и 11. маја 1983. године у Регенсбургу,
- тринаесто од 28. до 30. маја 1984. године у Бечу,
- четрнаесто од 13. до 15. маја 1985. у Линебергу,
- петанаесто од 5. до 7. маја 1986. године у Вирибургу,
- шестнаесто од 25. до 27. маја 1987. године у Љубљани,
- седамнаесто од 9. до 11. маја 1988. године у Хајделбергу,
- осамнаесто од 8. до 9. маја 1989. године у Минхену,
- деветнаесто од 11. до 14. јуна 1990. у Будимпешти,
- двадесето од 30. априла до 3. маја 1991. године у Келну,
- двадесет прво од 25. до 28. маја 1992. године у Братислави и Мартину
- двадесет друго од 7. до 10. јуна 1993. године у Хагу
- двадесет треће од 9. до 12. маја 1994. Године у Талину
- двадесет четврто од 22. до 25. маја 1995. године у Лајпцигу,
- двадесет пето од 13. до 16. маја 1996. године у Килу,
- двадесет шесто од 5. до 8. маја 1997. године у Прагу,
- двадесет седмо од 18. до 21. маја 1998. године у Гетингену,
- двадесет осмо од 10. до 13. маја 1999. године у Загребу,

– двадесет девето од 29. маја до 1. јуна 2000. године у Берлину, а тридесето је одржано у Пољској, у Торуну од 4. до 7. јуна 2001. године.

ABDOS под руководством др Гернера доживљава свој пуни процват. Ова организација је, захваљујући њему, успела да прати све промене до којих је дошло крајем двадесетог века. Са једне стране биле су то политичке промене у југоисточној Европи, затим отварање границе 1989. године, и, коначно, распад источног блока, који су се одразили како на науку, тако и на библиотекарство. Поред тога дошло је до компјутеризације и дигитализације у библиотекама, чему се ABDOS веома успешно прилагођавао, развијајући свој рад у правцу усавршавања библиотекара и преношења искустава из развијених европских земаља земљама које су се нашле у транзицији.

Прва значајна промена у раду ABDOS-а десила се 1984. године. Од овога саветовања више нису издавани само протоколи, него је почео да се издаје и зборник радова. Зборници су издавани у оквиру колекције *Veröffentlichungen der Osteuropa-Abteilung der Westberliner Staatsbibliothek* (данашњи назив *Staatsbibliothek zu Berlin - Preussischer Kulturbesitz - Veröffentlichungen der Osteuropa-Abteilung*). Шеснаест томова, са више од 3.000 штампаних страна, документују интересовање библиотекара и научних радника из великог броја европских земаља који су учествовали на редовним годишњим саветовањима.

На саветовању одржаном у Љубљани 1987. године дошло је до масовног укључивања библиотекара из источне Европе у рад ABDOS-а. Укључивању источноевропских библиотека највише је допринело ангажовање др Гернера, коме је успевало да преко спонзора обезбеди трошкове путовања и боравка библиотекарица из источне Европе, у време када њихове институције нису биле у могућности да то ураде. Захваљујући томе стручњаци из источне Европе су данас неизоставни део ABDOS-а. Највећа заслуга др Гернера је интернационализација ABDOS-а и укључивање библиотекара из источне Европе у његов рад.

Тридесето саветовање ABDOS-а

На јубиларном тридесетом саветовању у пољском граду Торуну Народна библиотека Србије је, по први пут, имала свог представника. Учествовало је 120 библиотекара, научних радника и стручњака из Немачке, Пољске, Југославије, Русије, Украјине, Швајцарске, Бугарске, Словачке, Мађарске, Хрватске, Литавније, Летоније, Босне, Канаде и Чешке. Генерална тема овог саветовања била је *Међународна сарадња у новом миленијуму*, а оквирне теме су биле:

- Трансформација и проблеми који је прате у земљама источне, средње и југоисточне Европе, посебно у односу на чланство у Европској заједници;
- Отварање малих култура према Европи;
- Литература националних и језичких мањина и етничких група у Пољској и другим земљама источне и југоисточне Европе: врсте и обим, библиографски попис, збирке;
- Формирање специјаних збирки, нпр. германике, јудаике, полонике, русике, а посебно такзованих расутих фондова, и омогућавање слободног приступа тим фондовима;
- Међународне научне везе међу земљама у транзицији; однос тих земаља према западноевропским партнерима, сарадња са високим школама, библиотекама, архивима и другим научним институцијама у западној Европи;
- Заједнички међународни, односно паралелни библиографски подухвати који се односе на истраживање југоисточне Европе, са посебним освртом на заједничке подухвате Пољске и Немачке.

Организацију су и ове године преузели Друштво за југоисточну Европу и Државна библиотека из Берлина. На заседању је договорено да се ABDOS институционализује и прерасте у удружење. Формирана је и mailing листа која служи размени информација, и то не само учесницима ABDOS-а, него је на располагању и свим осталим заинтересованима. Дошло је и до смене генерација на челу овог удружења: уместо господина Гернера који одлази у пензију, на чело ABDOS-а дошао је др Јуриген Вармбрун (*Jürgen Warmbrunn*) из Хердеровог института из Марбурга, тако да је и седиште ABDOS-а пребачено из Берлина у Марбург.

Mitteilungen

Када је ABDOS славио свој тридесетогодишњи јубилеј, информативни билтен ове заједнице под насловом *Mitteilungen* славио је двадесетогодишњицу свога постојања. Првих година у овом информативном билтену објављивани су кратки извештаји из библиотека које учествују у ABDOS-у. Данас, највећи део овога билтена представљају припреме за саветовање, и објављују се најчешће информације везане за то, или су то саопштења после саветовања. Такође се објављују информације о новообјављеним публикацијама које имају везе са темама интересантним за ABDOS. Највећи број прилога стиже још увек из Берлина. Редакција билтена очекује више прилога и рецензија из источне Европе. До сада је издато 70 бројева овога информативног билтена са преко 1000 страна.

У саставу ABDOS-а активне су две радне заједнице специјалних библиотека: **Arbeitsgemeinschaft der Bibliotheken und Sammlungen zur DDR- und Deutsch-landforschung** (Заједница библиотека и збирки које се баве истраживањем Демократске Републике Немачке и Савезне Републике Немачке) и **Arbeitsgemeinschaft der Bibliotheken und Sammlungen zur deutschen Geschichte und Kultur im gstlichen Europa** (Заједница библиотека и збирки које се баве немачком историјом и културом у источној Европи). Са нестанком Демократске Републике Немачке угасила се већина институција која се бавила овом републиком, па је на тај начин нестала и ова прва заједница, а од 1991. године ABDOSD постаје ABDOS из истих тих разлога. Заједница библиотека и збирки које се баве немачком историјом и културом у источној Европи основана је 1981. године, на иницијативу Волфганга Кеслера. То је информативно удружење представника библиотека и збирки у земљи (у Немачкој) и иностранству, које се у потпуности, или делимично, баве сакупљањем писаног библиотечког материјала, слика или музикалија који се односе на немачку културу у источној и средњој Европи, у Русији, или земљама бившег Совјетског Савеза. Ова заједница служи размени информација и усавршавањима која се одржавају сваке друге године. Преко заједнице се покушава успоставити и одржати дијалог са библиотекама, библиотечким удружењима и радним заједницама које обављају сличне задатке. Центар ове заједнице налази се у Мартин-Опиц библиотеци у Хернеу, а на њеном челу налази се Волфганг Кеслер.

Као што се из овог краћег историјског прегледа види, ABDOS је од неформалног удружења и малих саветовања која су првих година одржавана искључиво у Немачкој, прерастао у реномирано интернационално удружење (које је ове године доживело и своју институционализацију), а заседања од 1990. године попримају ранг конгреса, чему је допринело и укључивање у његов рад библиотекара из Америке и Канаде.

2002. године ће се заседање одржати у чешком граду Либерecu.

ABDOS 2002. године

Заседање АБДОС-а 2002. године одржано је у чешком граду Либерecu у периоду од 6. до 9. маја. Домаћин заседања је била новосаграђена, веома функционална и архитектонски изузетно занимљива *Научна покрајинска библиотека у Либерecu*. Поред поменуте библиотеке организатори заседања су били ABDOS и Институт за југоисточну Европу из Минхена, који је и ове године пружио финансијску подршку учесницима чије институције нису биле у стању да финансирају учешће на заседању. Заседање је, као и до сада, било форум за размену мишљења међу библиотекарицама, информаторима, архиварима и другим научним радницима из сродних дисциплина из источне, јужне и југоисточне Европе и земаља западне Европе.

Генерална тема заседања била је *„Регионална сарадња у уједињеној Европи“*, а оквирне теме су биле:

- Сарадња која прелази границе једне земље, а посебно сурорегионална сарадња - искуства и пројекти,
- Чување фондова: начини, тежишта, координација,
- Новине и часописи из источне, јужне и југоисточне Европе: попис, конзервација, дигитализација,
- Библиотечко право и пракса у односу на снабдевање националних мањина литературом на њиховим матерњим језицима,
- Виртуелне библиотеке.

На крају је и овај пут остављен простор за слободне теме, где су се чула кратка саопштења о актуелном развоју и ситуацији у институцијама које су заступљене на заседању.

Организована је била и радионица на тему „Набавка литературе и мултимедијалних публикација у Чешкој – искуства, развој, препоруке“.

На заседању је учествовало 80 учесника из 12 земаља западне, источне, јужне и југоисточне Европе. Саветовање је пратила изложба „Наши суседи на Истоку – градови и регије у време промена“, коју је организовао Институт за географију из Лајпцига.

Једини представник из Савезне Републике Југославије био је представник Народне библиотеке Србије, са темом „Виртуелна библиотека Србије“ која је изазвала велико интересовање присутних. Предлог да и Народна библиотека Србије буде домаћин овога заседања прихваћен је са одушевљењем, уз срдчане поздраве и најлепше жеље нашој земљи у периоду транзиције.

Договорено је да се заседање 2003. одржи у Москви.

Литература

- http://www.sbb.spk-berlin.de/deutsch/abteilungen/osteuropa_abteilung/abdos.html
- Mitteilungen ABDOS:
 - Е Jahrgang 15 (1995), Nr. 1-4;
 - Е Jahrgang 16 (1996), Nr. 1-2;
 - Е Jahrgang 17 (1997), Nr. 3-4;
 - Е Jahrgang 18 (1998), Nr. 3-4;
 - Е Jahrgang 20 (2000), Nr. 4;
 - Е Jahrgang 21 (2001), Nr. 3, Nr. 4;
- Staatsbibliothek zu Berlin - Preußischer Kulturbesitz - Veröffentlichungen der Osteuropa-Abteilung:
 - Е Band 18: 23. ABDOS-Tagung, Tallin, 9-12 Mai 1994. Referate und Beiträge. Bearb. von W. Andreesen. Berlin, 1994
 - Е Band 27: 29. ABDOS-Tagung, Slawistik, Baltistik und Balkanologie in einem neuen Europa. Berlin, 29. Mai - 1. Juni, 2000. Referate und Beiträge. Bearb. von W. Andreesen. Berlin, 1994
 - Е Band 28: 30. ABDOS-Tagung, Torun, 4-7 Mai 2001. Referate und Beiträge. Bearb. von W. Andreesen. Berlin, 2001.

Резиме

Радна заједница библиотека и документационих центара за истраживање источне, средње и југоисточне Европе (ABDOS) основана је 1971. године као неформално удружење директора немачких библиотека и институција, које су се бавиле истраживањем источне, средње и југоисточне Европе. Циљ њеног оснивања је био да се убрза размена информација међу институцијама које се баве сакупљањем, обрадом и давањем на коришћење литературе из источне Европе, као и литературе о источној Европи. До данас је одржано тридесет заседања ABDOS-а. ABDOS је од малих саветовања која су у почетку одржавана у Немачкој прерастао у реномирано интернационално удружење (које ће ове године доживети и своју институционализацију), а заседања од 1990. године попримају ранг конгреса, чему је допринело и укључивање у његов рад и библиотекара из Америке и Канаде. Зборници са заседања од 1984. године објављују се у зборницима у саставу колекције „*Staatsbibliothek zu Berlin - Preußischer Kulturbesitz - Veröffentlichungen der Osteuropa-Abteilung*“. Редакција ABDOS-а редовно издаје и информативни билтен „*Mitteilungen*“, у коме се објављују информације о променама у библиотекама чланицама, а значајан простор у овом билтену посвећен је припремама за годишња саветовања.

м-р Добрила Бегенишич

ABDOS

Резюме

Трудовое сообщество библиотек и документационных центров для исследования восточной, средней и юго-восточной Европы (ABDOS) учреждено в 1971 году как неофициальное объединение директоров немецких библиотек и учреждений, занимавшихся исследованием восточной, средней и юго-восточной Европы. Цель его основания была ускорить обмен информацией между учреждениями, занимающимися собиранием, обработкой и предоставлением пользователям литературы, как из восточной Европы, так и литературы о восточной Европе. До сих пор проведено тридцать заседаний ABDOS. ABDOS из маленьких совещаний, в начале проводимых в Германии, превратился в представительное международное объединение (которое в настоящем году станет официальным учреждением). Его заседания с 1990. приобретают статус съездов, к чему способствовало и включение в его работу библиотекарей из США и Канады. Сборники заседаний с 1984 года публикуются в сборниках в составе коллекции **"Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz – Veröffentlichungen der Osteuropa-Abteilung"**. Редакция ABDOS регулярно публикует информационный бюллетень **"Mitteilungen"**, в котором публикуются информации о переменах в библиотеках-членах. Значительное место в этом бюллетене уделяется подготовкам к годовым совещаниям.

Dobрила Begenišić, MA
ABDOS

Summary

The working Community of Libraries and Centers of Documentation for research of Eastern, Middle and South East Europe (ABDOS) was founded in 1971, as an informal Association of Directors of German libraries and Institutions, which was engaged in research of Eastern, Middle and South East Europe. The Goal of its foundation was to accelerate the sharing of information between Institutions that are collecting, handling and giving for usage the literature from Eastern Europe, as well as literature about Eastern Europe. Until today, thirty ABDOS Sessions were held. From small meetings, in the beginning, held in Germany, ABDOS turned into renowned International Association (this year it will be institutionalized). From 1990. Sessions take the rank of Conference, with the participation of Librarians from America and Canada. Since 1984. discussions from Sessions were published in the Codes in the frame of the Collection **"Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz – Veröffentlichungen der Osteuropa-Abteilung"**. The Editorial department of ABDOS regularly publishes the Informative Bulletin **"Mitteilungen"**, within Information about changes in Libraries, which are members of ABDOS, and an important part in this bulletin is dedicated to preparations for annual Meetings.